

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ในปีการศึกษา 2549 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามครู และผู้ปกครอง ในด้านการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ และคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานปฐมวัย และคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 มี 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นครูระดับปฐมวัย ร้อยละ 3.95 และเป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัย ร้อยละ 96.05 เป็นครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 7.76 และเป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 92.24 ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ มีลักษณะการตอบเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .96 ตอนที่ 3 แบบสอบถามคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน 82 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .97 และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 84 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .96 โดยมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอความร่วมมือจาก ครูทุกคน และผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนอย่างสมบูรณ์ จำนวน 397 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ และคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้วยคะแนนเฉลี่ย (\bar{x}) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหาร กับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา ใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation) และทำการแปลผลพร้อมทั้งนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 สรุปผลการวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับปฐมวัย

ด้านการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหาร

1. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านกายภาพ รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการบริหารจัดการ

2. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธระดับการศึกษาปฐมวัยของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกายภาพ โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดบริเวณโรงเรียนปลอดจากสิ่งเสพติด อบรมมุข และสิ่งมอมเมาทั้งปวง รองลงมา ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดบรรยากาศภายในโรงเรียนที่เป็นธรรมชาติหรือใกล้เคียงธรรมชาติปลอดภัย ตลอดจนมีการดูแลตกแต่งสถานที่ สะอาด ร่มรื่น สวยงามและเป็นปัจจุบัน และผู้บริหารมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดหอพระเหมาะสมเป็นสถานที่เคารพสักการะมีการเปลี่ยนดอกไม้บูชาพระสม่ำเสมอ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ภายในห้องเรียน และห้องพิเศษต่าง ๆ มีมุมสำหรับจัดโต๊ะหมู่บูชา หรือมุมที่จะระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ

3. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาปฐมวัย ของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนประจำวัน รองลงมาสถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ได้พิจารณาอาหารก่อนรับประทาน และกล่าวขอบคุณผู้จัดทำอาหาร และสถานศึกษามีกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์หรือในวันพระ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สถานศึกษามีกิจกรรมบันทึกความดีและยกย่องผู้ปฏิบัติธรรม

4. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาปฐมวัย ของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการเรียนการสอนโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยระดับบริหารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสภาพบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และมีชีวิตที่สงบสุข รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกปฏิบัติธรรม เจริญปัญญา ทั้งคณะครู นักเรียน และบุคลากรภายในโรงเรียน และโรงเรียนมีแผนพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รับความรู้ทั้งจากการนิมนต์พระ และเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนามาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

5. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาปฐมวัย ของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยระดับบริหารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมมารยาทชาวพุทธ การมีสัมมาคารวะ การอ่อนน้อมถ่อมตน รองลงมาคือ ผู้บริหารเป็นผู้ใฝ่ศึกษาพัฒนาตนเอง และศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณะครูนักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร ต่อครู ศิษย์ และบุคคลทั่วไป และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีการวัดผลประเมินผล ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ

6. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาปฐมวัย ของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการบริหารจัดการ โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามระบบไตรสิกขา การใช้ชีวิตประจำวันที่เรียบง่าย เป็นกัลยาณมิตร และไม่เบียดเบียน รองลงมา ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา และหน่วยงานทั่วไปได้เข้าเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน กิจกรรมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และ ผู้บริหารจัดให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย แผนงาน และโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารประชุมชี้แจง ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธต่อผู้ปกครอง และชุมชน

ด้านคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

1. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหาร และการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่วนคุณภาพที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านคุณภาพเด็ก

2. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านคุณภาพเด็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่า คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา อยู่ใน ระดับมาก 28 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพมากที่สุด ได้แก่ เด็กร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น ร้องลงมา เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ และเด็กมีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ส่วนข้อตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้อยที่สุดคือ เด็กมีทักษะในเรื่องจำนวน ปริมาณ น้ำหนัก และการกะประมาณ

3. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ร้องลงมา ครูจบการศึกษา ระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป และครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอน และพัฒนาเด็ก ส่วนข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ครูมีจำนวนพอเพียง (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

4. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่า คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานระดับปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ร้องลงมา ผู้บริหารมีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารงาน วิชาการและการจัดการและผู้บริหารมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ ส่วนข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าน้อยที่สุดคือ สถานศึกษามีการตรวจสอบและการถ่วงดุล

5. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่า ข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมาก

ไปหาน้อย ได้แก่ สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน รองลงมา สถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และสถานศึกษาสนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา ส่วนข้อด้วบังชี้ คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สถานศึกษามีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

6. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนวัดบ้านนา พบว่า การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธโดยรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($P < .01$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

2. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหาร

1. การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร โรงเรียน วัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการบริหารจัดการ

2. การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร โรงเรียน วัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกายภาพ โดยรวม พบว่า อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และระดับมาก 11 ข้อ โดยข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดบริเวณ โรงเรียนปลอดจากสิ่งเสพติด อบายมุข และสิ่งมอมเมาทั้งปวง รองลงมา ผู้บริหารส่งเสริมและ สนับสนุนให้จัดบรรยากาศภายใน โรงเรียนที่เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติปลอดภัย ตลอดจนมี การดูแลตกแต่งสถานที่สะอาด ร่มรื่น สวยงามและเป็นปัจจุบัน และผู้บริหารมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบ ดูแลรักษาความสะอาดหอพระเหมาะสมเป็นสถานที่เคารพสักการะ มีการเปลี่ยนดอกไม้บูชาพระ สม่าเสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้เสียงตามสาย สำหรับการ เปิดเพลงสวดแทนคุณธรรมและบทความที่สำคัญด้านพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสมาธิ และ ประเทืองปัญญาแก่ทุกคนที่ได้ยิน

3. การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตโดยรวม พบว่า อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และระดับมาก 11 ข้อ โดยข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียนประจำวัน รองลงมา สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ได้พิจารณาอาหารก่อนรับประทาน และกล่าวขอบคุณผู้จัดทำอาหาร และ สถานศึกษามีกิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สถานศึกษามีกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีลทุกวัน ในรูปแบบต่าง ๆ

4. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3 ด้านการเรียนการสอนโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม และสนับสนุนการจัดสภาพบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เรียบง่าย ใกล้เคียงธรรมชาติ เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และมีชีวิตที่สงบสุข รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกปฏิบัติธรรม เจริญปัญญา ทั้งคณะครู นักเรียน และบุคลากร ภายในโรงเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้คณะครู และบุคลากรของโรงเรียน ได้มีโอกาสพัฒนาตน ด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ส่วนการบริหารที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนของครู ให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการวิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

5. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และระดับมาก 10 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารเป็นต้นแบบที่ดี มีความศรัทธาใน หลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงและเป็นผู้นำในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความคิด รองลงมา ผู้บริหารเป็นผู้ใฝ่ศึกษาพัฒนาตนเอง และศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณะครูนักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุน กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ การมีสัมมาคารวะ การอ่อนน้อมถ่อมตน ส่วนการบริหารที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีการวัดผลประเมินผล ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ตามแนวทาง โรงเรียนวิถิพุทธ

6. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3 ด้านการบริหารจัดการโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหา น้อย ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครู นักเรียน และบุคลากรได้เข้าร่วมกิจกรรม นอกสถานที่ เพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลาย รองลงมาผู้บริหาร คณะครูและ บุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามระบบไตรสิกขา การใช้ชีวิตประจำวัน

ที่เรียบง่าย เป็นกัลยาณมิตร และไม่เบียดเบียน และผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะครู นักเรียน และบุคลากรได้เข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ เพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารประชุมชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธต่อผู้ปกครอง และชุมชน

ด้านคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านคุณภาพผู้เรียน

2. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านคุณภาพผู้เรียน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา รายข้อตัวบ่งชี้ พบว่าอยู่ในระดับมาก 32 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น รองลงมา เด็กป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ และเด็กชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ ส่วนข้อ ตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เด็กสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ได้ทั้งภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศ

3. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ พิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ครูจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า ขึ้นไป รองลงมา ครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน และครูมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่วนข้อตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูมีการวิจัย เพื่อพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน

4. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อตัวบ่งชี้ โดยข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตาม

จรรยาบรรณของวิชาชีพ รองลงมา ผู้บริหารมีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย ส่วนข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สถานศึกษามีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

5. คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่า คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีคุณภาพมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมา สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน และสถานศึกษามีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ส่วนข้อตัวบ่งชี้คุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสถานศึกษา สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

6. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดบ้านนา พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการบริหารงาน โรงเรียนวิถิพุทธระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบในการศึกษา ตามความมุ่งหมาย และสมมติฐานของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ

การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ทั้งระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ทั้ง 5 ด้านนี้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีคะแนนเรียงจากมากไปหาน้อยเหมือนกันทุกด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการบริหารจัดการ ซึ่งอภิปรายตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านกายภาพ การบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าอยู่ในระดับมาก เพราะการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพนี้สอดคล้องกับ แนวทางสู่การศึกษาแนวพุทธ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546 ข, หน้า 2) ที่กล่าวถึง “การศึกษาแนวพุทธ” คือการศึกษาเพื่อรู้ความจริงของธรรมดาแล้วพัฒนาคนบนฐานของธรรมชาติ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับรูปแบบ หมายถึง เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่อยู่ในสังคมย่อมมีวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาโดยวัฒนธรรม สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมาดีแล้วในสังคม และระดับตัวแท้ ตัวจริง หมายถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติธรรมดาที่อยู่ลึกลงไป ซึ่งเป็นของกลางไม่ขึ้นต่อสังคม วัฒนธรรมใดทั้งสิ้น ดังนั้นการที่โรงเรียนปฏิบัติการบริหารงานวิถีพุทธทางด้านกายภาพมีอยู่ในระดับมาก นับว่า เป็นการพัฒนาคนบนฐานของระดับรูปแบบ ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมาดีแล้วในสังคม เพื่อพัฒนา ตามหลักไตรสิกขา “ศีล สมาธิ ปัญญา” ด้านสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยการรับรู้ กิน อยู่ ดู ฟัง ทางอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นทวาร คือประตูฝ่ายเปิดรับ 6 และโดยการแสดงออกสื่อสารสัมพันธ์ทางกาย วาจา ใจ ที่เรียกว่า “กรรม” เป็นทวาร คือประตูฝ่ายเปิดมีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกทางการรับรู้ และทางด้านการกระทำ แดนของศีลจึงรวมอยู่ในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ ซึ่งโรงเรียนวัดบ้านนาได้พัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยการปรับพื้นที่บริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศคล้ายบ้าน มีสนามหญ้าเขียวชอุ่ม ได้รับการตัดและตกแต่งอยู่เสมอ ต้นไม้ปลูกเป็นระเบียบ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวพุทธ ดังที่กล่าวมา โดยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในปีการศึกษา 2546 เป็นต้นมา

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลด้านกายภาพรายชื่อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดบริเวณโรงเรียนปลอดจากสิ่งเสพติด อายุมุข และสิ่งมอมเมาทั้งปวง ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโรงเรียนวิถีพุทธ คือสภาพของโรงเรียน สะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้เคียงธรรมชาติ บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อายุมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548, หน้า 3) และโรงเรียนวิถีพุทธจัดสภาพทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี (สัปปริตสังเสวะ) เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับพุทธวิงศ์ตันตยาพิศาลสุทธิ (2541, หน้า 31) ได้กล่าวว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในการกำหนดความสงบสุขของสังคม สังคมใดที่คนในสังคมเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม สังคมนั้นจะมีแต่ความสงบสุข ในขณะที่เดียวกันหากคนในสังคมใดมีความบกพร่องทางจิต ขาดคุณธรรม จริยธรรม แม้สังคมนั้นจะมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็ย่อมจะหาความสงบสุข

ได้ยาก พระพุทธศาสนามีธรรมะอยู่มากมายหลายชั้น อันพอเหมาะพอดีกับอัธยาศัยจิตใจของบุคคลประเภทต่าง ๆ สำหรับเลือกมาแนะนำสั่งสอนขัดเกลาความประพฤติปฏิบัติของบุคคลให้ดีขึ้นเจริญขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยหลักใหญ่แล้ว คือสอนให้เป็นคนดี ให้ประพฤติปฏิบัติ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ลำบากเสียหาย สอนให้รู้จักตนเอง รู้จักฐานะของตน พร้อมรู้จักหน้าที่ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติในฐานะนั้น ๆ ซึ่งถ้าปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนย่อมจะนำความสุข ความเจริญสวัสดิมาให้ได้ทั่วถึงกัน จะเห็นได้ว่าถ้าคนในสังคมได้ศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ คุณธรรม จริยธรรม นำไปประพฤติปฏิบัติตลอดไป คนในสังคมนั้นมีความสุขร่มเย็น มีความเจริญ รุ่งเรือง ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดบรรยากาศภายในโรงเรียนที่เป็นธรรมชาติหรือใกล้ธรรมชาติปลอดภัย ตลอดจนมีการดูแลตกแต่งสถานที่ สะอาด ร่มรื่น สวยงามและเป็นปัจจุบัน ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบดูแลรักษาความสะอาดบริเวณ หอพระและมีความเป็นปัจจุบัน เหมาะสมเป็นสถานที่เคารพสักการะ มีการเปลี่ยนดอกไม้บูชาพระ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 16) ที่กล่าวว่าไว้ว่า ผู้บริหาร โรงเรียนวิถิปุทธ ต้องจัดสภาพของสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสงปัญญา ดังนั้น โรงเรียนวัดบ้านนาจึงมีการดำเนินงานที่จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดำเนินการจัดให้อยู่ในสภาพสะอาด สว่าง สงบ ร่มเย็น และให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านนา โดยช่วยกันปลูกมะม่วงไว้รับประทานผลพร้อมกัน เมื่อถึงเวลาสมควร ซึ่งเป็นการสอนให้นักเรียนรู้จักรักษาสีที่ เป็นสาธารณะร่วมกัน อันเป็นการรักษาศีลไม่เห็นแก่ตัว โดยให้เรียนรู้ศีล สมาธิ และปัญญาจากธรรมชาติรอบตัว สอดคล้องกับการศึกษาแนวพุทธ คือรู้ความจริงของธรรมชาติแล้วพัฒนาคนบนฐานของธรรมชาติ การจัดการศึกษาแนวพุทธเป็นการจัดตรงตามความเป็นจริงของธรรมชาติ พระพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติอะไรขึ้นเอง แต่พระองค์ทรงค้นพบความจริงของธรรมชาติ อ แล้วนำมาสอน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547, หน้า 122)

2. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ พบว่า ระดับของการบริหารงาน โรงเรียนวิถิปุทธของ ผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากด้านกายภาพ เพราะผู้บริหารโรงเรียนตระหนักดีว่าในการที่จะเป็นโรงเรียนวิถิปุทธนั้น สิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ การสร้างบรรยากาศและการมีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การส่งเสริมบรรยากาศและความสัมพันธ์ของบุคลากรภายในและภายนอกโรงเรียนที่เป็นมิตรต่อกัน การเคารพ อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเมตตากรุณา ครอบคลุมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การเสียสละ การลด ละ เลิกอบายมุข ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2547, หน้า 26) ที่กล่าวว่า ลักษณะของพุทธธรรมสู่การดำเนินชีวิตในแนวทางวิถิปุทธนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะ

นำครู อาจารย์ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ให้มาร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่นักเรียน ตลอดจนเป็นกัลยาณมิตร และสร้างสรรค์ให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า เป้าหมายพัฒนาเด็กให้เป็นเด็กดี เด็กเก่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mackey (2003, p. 1146-A) ที่ศึกษาผลกระทบของอุดมการณ์ในการควบคุมอัตรา การออกโรงเรียนกลางคันของนักเรียนตามการรับรู้ของกรรมการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐเท็กซัส พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญของการเรียนต่อหรือออกกลางคัน การรักษาให้นักเรียนยังเรียนอยู่ในโรงเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศกับการออกจากโรงเรียนอย่างชัดเจน ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่าง สร้างบทบาทในทางบวกและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูกับนักเรียน ผู้บริหารต้องเป็นผู้ส่งเสริมชี้นำ โดยใช้การฝึกอบรมครูประจำการ ฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่บรรยากาศทางสังคมของโรงเรียนที่ดี

กิจกรรมวิถีพุทธซึ่งบริหารมากที่สุดด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมมารยาทชาวพุทธ การมีสัมมาคารวะ การอ่อนน้อมถ่อมตน รองลงมาคือ ผู้บริหารเป็นผู้ใฝ่ศึกษาพัฒนาตนเอง และศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณะครูนักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรต่อครูศิษย์ และบุคคลทั่วไป สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก, หน้า 20) ที่กล่าวว่าลักษณะของโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือการที่โรงเรียนส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้ ส่งเสริมการแสวงหาปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรกัน มีบรรยากาศ ของความเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้ม แจ่มใส การมีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง และโรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลด ละ เลิกอบายมุข และการเสียสละเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ โดยเฉพาะการฝึกให้นักเรียนมีมารยาทชาวพุทธ มีสัมมาคารวะ และความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้บริหารกับครู ครูกับครู และครูกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของโรงเรียนที่ดีที่กล่าวไว้ว่า โรงเรียนที่ดี ต้องมีผู้นำมืออาชีพ (Professional Leadership) รอบรู้และยึดมั่นในวัตถุประสงค์ใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกด้าน และเป็นผู้นำวิชาชีพที่ทรงความรู้และคุณธรรม นอกจากนั้นต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม (Shared Vision and Goals) ทุกฝ่ายมีวัตถุประสงค์เดียวกัน มีความมุ่งมั่นคงเส้นคงวาในการทำงานอย่างเชิงรุก เน้นการทำงานแบบกัลยาณมิตรและการร่วมมือร่วมใจกัน (Collegiality and Collaboration) (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2549)

3. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต พบว่าระดับการบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหาร โรงเรียนวัดบ้านนา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ สถานศึกษามีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียนประจำวัน สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้ได้พิจารณาอาหารก่อนรับประทาน และกล่าวขอบคุณผู้จัดทำอาหาร และสถานศึกษามีกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือในวันพระ สอดคล้องกับวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2546, หน้า 11) ที่กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติคุณธรรม การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจะทำให้สร้างนิสัยที่ดีงาม จึงจำเป็นต้องให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นความนึกคิด เพื่อทบทวนว่าได้ทำพฤติกรรมใดสอดคล้องกับความรู้ที่ได้รับจากสถาบัน จากการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอทำให้มีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นการสอนเชิง “ทักษะพิสัย” ที่ทำให้ผู้เรียนฝังรากลึกแห่งความดีงาม และสอดคล้องกับโรงเรียนวิถีพุทธดีเด่น โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ (2549) ที่ดำเนินกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น อบรมธรรมะ 5 นาที ทุกวัน พุทธหน้าเสาธง การถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ โดยนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ สวดมนต์ถวายสังฆทานและรับพรด้วยตนเอง การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม ฯลฯ กิจกรรมสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะประจำสัปดาห์ โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนทุกคนสวดมนต์ เพื่อความเป็นสิริมงคล รวมทั้งการเข้าค่ายพุทธบุตร เพื่อการฝึกปฏิบัติในท่ามกลางบริบทและสิ่งแวดล้อมที่จะหล่อหลอมกล่อมเกล่าให้ปฏิบัติตนอย่างมีสติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธที่มีจุดเน้นคือ การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ผู้เรียนได้ศึกษาโดยการประพฤติปฏิบัติ คิด พฤติกรรม มีวินัยในการดำเนินชีวิต อย่างดีงามสำหรับตนเองและสังคม

ดังนั้นโรงเรียนวัดบ้านนาได้ดำเนินการกิจกรรม ที่สร้างนิสัยให้ติดตัวนักเรียนไป ได้ปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ ในเรื่องของการสวดมนต์ไหว้พระ ทำวัตร ให้มีมารยาทของชาวพุทธ อ่อนน้อม ถ่อมตน ฝึกวัฒนธรรมการกราบไหว้บูชา โดยมีผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเป็นแบบอย่างฝึกฝั่คุณธรรม พัฒนาตนเอง ลด ละ เลิกอบายมุข ปฏิบัติธรรมเมื่อมีโอกาส โดยผู้บริหารเป็นผู้นำเข้าปฏิบัติธรรม ฝึกวิปัสสนา ถีอศีลแปด รับประทานอาหารมังสวิรัต นอกจากนั้นยังกระตุ้นนักเรียนให้มีวิถีชีวิตชาวพุทธ เช่น ใส่ชุดขาวทั้งโรงเรียนในทุกวันศุกร์ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความสะอาด สว่าง และสงบ ให้นักเรียนทำความดี รักษาศีล และระเว้งกาย รักษาความสะอาดของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เป็นการฝึกความสงบเย็นทำกิจกรรมอย่างระมัดระวัง ตั้งใจ ไม่ประมาท ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2547, หน้า 7-67) ได้กล่าวถึงลักษณะของพุทธธรรม หรือ วิถีพุทธธรรม ให้ความสำคัญของสาระ (ธรรม) และรูปแบบ (วินัย) ธรรมวินัยจึงเป็นชื่อหนึ่งของ พุทธศาสนา ต้องมีทั้งสองอย่าง ธรรมเป็นหลักความจริง ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติของมัน และเป็นสิ่ง

ที่ผู้ศึกษาปฏิบัติสามารถเข้าถึงได้ ส่วนวินัย เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา หรือข้อบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ เพื่อความเจริญ และความสงบสุข

คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา

คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งอภิปรายตามลำดับ ดังนี้

1. ระดับปฐมวัย

คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานปฐมวัยของโรงเรียนวัดบ้านนา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหาร และการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่วนคุณภาพที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านคุณภาพเด็ก

1.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา รายข้อต่อบ้างชี้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อต่อบ้างชี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน รองลงมา ครูจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป และครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งประเมินโรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 ด้านการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ ร้อยละ 80 อยู่ในระดับ ดี มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร้อยละ 75 อยู่ในระดับดี (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 19 - 20) สอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการเพื่อการพัฒนา ได้รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ 3 ปี ในกิจกรรม 5 ส กับ ปตท. รางวัลชนะเลิศโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อมเขตการศึกษาที่ 2 รางวัลธนาคารขยะรีไซเคิลดีเด่นจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 โรงเรียนร่วมใจลดขยะ รางวัลชนะเลิศ อันดับ 2 ขยับกาย สบายชีวี วิถีพุทธ แสดงถึงความมุ่งมั่นในการทำงานจนได้รับผลสำเร็จในหลายด้าน (โรงเรียนวัดบ้านนา, 2548 ข, หน้า 11)

1.2 ด้านการบริหารและจัดการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารมีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ

ของวิชาชีพ และสถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ สอดคล้องกับ สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งประเมินโรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 ด้านการบริหารและจัดการศึกษา ดังนี้ มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ที่ 10.1 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น และอุทิศตนในการทำงาน ร้อยละ 100 คุณภาพระดับดีมาก ตัวบ่งชี้ที่ 10.2 ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์ ร้อยละ 100 คุณภาพระดับดีมาก ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการ และเป็นผู้นำทางวิชาการ ร้อยละ 100 คุณภาพระดับดีมาก และตัวบ่งชี้ที่ 10.4 ผู้บริหารมีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร ร้อยละ 100 คุณภาพระดับดีมาก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 21) สอดคล้องกับการรายงานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา ผู้บริหารได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่น ปี 2549 และโรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ให้เป็นโรงเรียนที่มีความสำเร็จสูงสุด (Best Practice) และได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนวิถีพุทธดีเด่น (โรงเรียนวัดบ้านนา, 2548 ข, หน้า 36) สอดคล้องกับสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549) องค์ประกอบ 11 ประการ ของโรงเรียนที่ดี ได้แก่ มีผู้นำมืออาชีพ (Professional Leadership) รอบรู้และยึดมั่นในวัตถุประสงค์ ใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุกด้าน และเป็นผู้นำวิชาชีพที่ทรงความรู้และคุณธรรม

1.3 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน สถานศึกษามีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น และ สถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2549, หน้า 39) ซึ่งประเมินโรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนี้ มาตรฐานที่ 18 อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก สถานศึกษามีแผนงาน และโครงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการสัมพันธ์กิจกรรมการดำเนินงานของโรงเรียน ปฐมนิเทศผู้ปกครอง และเยี่ยมบ้าน ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ด้านทุน อาหาร ของขวัญ รางวัล ครูเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ของท้องถิ่น

1.4 ด้านคุณภาพเด็ก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่า อยู่ในระดับมาก 28 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เด็กน่ารัก แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับ

ผู้อื่นได้ และเด็กมีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งประเมินโรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 ด้านคุณภาพเด็กระดับปฐมวัยดังนี้ ตามมาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น มีผลสำเร็จร้อยละ 85 ระดับคุณภาพ ดี (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 13) มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและทักษะด้านศิลปะ คนตรี กีฬา ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ในระดับดี มีผลสำเร็จร้อยละ 87.50 คุณภาพระดับดี (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 14) และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ตัวบ่งชี้ที่ 7.2 ผู้เรียนเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ ร้อยละ 75 คุณภาพระดับดี (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 18) และสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546 ข, หน้า 42) ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมแสดงออกที่ดี กล่าวคือ ความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อม การแสดงออกอย่างนี้ทำให้ได้พร้อมเสร็จ ทั้งด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (ด้วยพฤติกรรม และอินทรีย์) ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่ดีงาม และคุณธรรม ทั้งด้านปัญญาครบถ้วน รวมความว่า หน้าที่แสดงออกนี้เด็กก็จะได้ความรู้สึก และทัศนคติพื้นฐานที่ดี คือ มีความรู้สึกต่อเพื่อนมนุษย์ในทางที่ดีเป็นมิตร มิไม่ตรี มีความรู้สึกต่อโลก ต่อธรรมชาติแวดล้อม ในทางที่มองเห็นความงาม ความน่าชื่นชม สร้างความรู้สึกที่ดี สร้างความรู้สึกต่อสิ่งทั้งหลาย ในแง่ที่น่าจะไปเรียนรู้ หรือกระตุ้นให้เรียนรู้ อยากศึกษา อยากไปรู้ว่า มันคืออะไร เป็นอย่างไร และ สร้างความรู้สึกต่อโลก คือ สังคมมนุษย์นี้ ในแง่ที่ตนเองจะไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ ทำให้มีความสุขยิ่งขึ้น

2. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับ ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่วนคุณภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านคุณภาพผู้เรียน

2.1 ด้านการเรียนการสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีคุณภาพสูงที่สุด ได้แก่ ครูจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป ครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน และ

ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ด้านการจัดการเรียนรู้ และเป็นไปตามการประเมินผลของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งประเมินโรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ ร้อยละ 89.67 อยู่ในระดับ ดีมาก มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร้อยละ 71.31 อยู่ในระดับ ดี (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 33- 34)

2.2 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ผู้บริหารมีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย ซึ่งสอดคล้องกับระดับปฐมวัย ส่วนในด้านสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับการรายงานกิจกรรมของโรงเรียนวัดบ้านนา โดยผู้อาวุโสหน่อยไหว้ผู้มีอาวุโสมาก เมื่อพบกันตอนเช้าและก่อนกลับบ้าน ครูและบุคลากรเมื่อพบกันจะทักทายกันโดยการสวัสดี ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน และเมื่อนักเรียนพบครูและเพื่อนนักเรียนจะทักทายและสวัสดีกันอย่างอ่อนน้อมพร้อมทั้งส่งรอยยิ้มให้กัน และจะมีการทักทายและสวัสดีกันอย่างเป็นทางการอีกครั้งเมื่อเข้าแถวหน้าเสาธง นอกจากนี้ยังมีการทักทายกันด้วยการกล่าวคำว่า “สวัสดี” ระหว่างครูกับผู้ปกครองที่มาส่งและรับนักเรียน กิจกรรมพิจารณาอาหารและขอบคุณผู้มีเมตตา เมื่อนักเรียนจะคิมนมและรับประทานอาหารกลางวัน ซึ่งโรงเรียนดำเนินการจัดให้ทุกคนจะต้องกล่าวคำพิจารณาอาหารพร้อมกัน และกล่าวขอบคุณผู้จัดทำอาหารและผู้มีพระคุณทุกท่าน เป็นการแสดงออกถึงการรู้คุณค่าและประโยชน์จากอาหาร และแสดงความกตัญญูกตเวที และกิจกรรมฝึกมารยาทชาวพุทธ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยและการแต่งกายแบบไทย มีการจัดอบรมมารยาทชาวพุทธทุกห้องเรียน โดยมีนักเรียนเป็นแกนนำ การฝึกมารยาท พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งชุมชนดนตรีเพื่อประชาชน ชุมนุ่มแม่ไม้มวยไทย ชุมนุ่มนาฏศิลป์ ชุมนุ่มศิลปะ ชุมนุ่มนักประดิษฐ์น้อย และการแต่งกายด้วยแบบและผ้าไทยของครูและบุคลากรทุกวันอังคาร (โรงเรียนวัดบ้านนา, 2548 ข, หน้า 23)

2.3 ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ โรงเรียนมี

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน และโรงเรียนมีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น สอดคล้องกับคุณภาพพระคัมภีร์ปฐมวัย เป็นไปทิศทางเดียวกันแสดงว่าโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชน มีการติดต่อสื่อสาร และบริการชุมชน นิมนต์พระเป็นวิทยากรสอนวิชาพระพุทธศาสนา และจัดกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะ ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยการนิมนต์พระมาสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย ตลอดจนได้รับประสบการณ์ตรงกับกิจวัตรประจำวันของพระ และมีการตอบปัญหาธรรมะในโอกาสจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมทำบุญ ตักบาตรในวันธรรมสวนะ และกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในวันธรรมสวนะ โรงเรียนมีการจัดนักเรียนไปทำบุญตักบาตรและฟังธรรมที่วัดบ้านนา และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา เป็นต้น และโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการประสานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น มีความสัมพันธ์กับคณะกรรมการชุมชนบ้านนาเก่า คณะกรรมการวัด และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน ช่วยส่งเสริมสนับสนุนชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ประเพณีท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บริการสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และเป็นที่ปรึกษาแก่ชุมชน (โรงเรียนวัดบ้านนา, 2548 ข, หน้า 41)

2.4 ด้านคุณภาพผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อตัวบ่งชี้ พบว่าอยู่ในระดับมาก 32 ข้อ ระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อตัวบ่งชี้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยทั้ง 3 ข้อตัวบ่งชี้ แต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ เพิ่มข้อตัวบ่งชี้เด็กป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติภัย และปัญหาทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับวัยของนักเรียนที่ต้องสนใจดูแลตนเองให้พ้นจากสิ่งเหล่านี้ โดยสอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียนวัดบ้านนา ที่กล่าวถึงกฎ ระเบียบของโรงเรียนที่นักเรียนพึงประพฤติปฏิบัติ (โรงเรียนวัดบ้านนา, 2545, หน้า 40-41) และตามแผนปฏิบัติการโรงเรียนวัดบ้านนาประจำปีการศึกษา 2548 โรงเรียนวัดบ้านนา (2548 ก, หน้า 110-130) มีโครงการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการคุรียางค์ด้านภัย ยาเสพติด โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการ To Be Number One โครงการศิษย์อุทิศผูกพัน โครงการแนะแนว และโครงการกีฬา ซึ่งทำให้นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และระวังป้องกันตนเอง หลีกเลี่ยงจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง นอกจากนั้นตัวบ่งชี้ทั้ง 2 ระดับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เหมือนกัน ได้แก่ เด็กน่ารัก แจ่มใส

มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ และเด็กมีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งประเมินโรงเรียนวัดบ้านนา เมื่อวันที่ 12 – 14 มิถุนายน 2549 ด้านคุณภาพผู้เรียนระดับปฐมวัยดังนี้ ตามมาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 ผู้เรียนร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น มีผลสำเร็จร้อยละ 85 ระดับคุณภาพดี ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และทักษะด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ในระดับดีมีผลสำเร็จร้อยละ 87.50 คุณภาพระดับดี (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 13- 14) และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ตัวบ่งชี้ที่ 7.2 ผู้เรียนเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ ร้อยละ 75 คุณภาพระดับดี (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549, หน้า 18) และสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546 ก, หน้า 42) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมแสดงออกที่ดี การแสดงออกทำให้เกิดความสมบูรณ์และถึงพร้อมเสร็จ ทั้งด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (ด้านพฤติกรรม และอินทรีย์) ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่ดีงาม และคุณธรรม ทั้งด้านปัญญาครบถ้วน รวมความว่า หน้าที่แสดงออกนี้ เด็กก็จะได้รับความรู้สึก และทัศนคติพื้นฐานที่ดี คือ มีความรู้สึกต่อเพื่อนมนุษย์ในทางที่ดี เป็นมิตร มิไม่ตรี มีความรู้สึกต่อโลก ต่อธรรมชาติแวดล้อม ในทางที่มองเห็นความงาม ความน่าชื่นชม สร้างความรู้สึกที่ดี สร้างความรู้สึกต่อสิ่งทั้งหลาย ในแง่ที่น่าเรียนรู้ หรือกระตุ้นให้เรียนรู้อยากศึกษา อยากรู้ว่า คืออะไร เป็นอย่างไร และสร้างความรู้สึกต่อโลก คือ สังคมมนุษย์นี้ ในแง่ที่ตนเองจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ ทำให้มีความสุขยิ่งขึ้น

สมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนวัดบ้านนา พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธเป็นการดำเนินการตามหลักการที่โรงเรียนวิถิพุทธเป็นโรงเรียนแห่งความหวังของสังคมไทยยุคปัจจุบัน เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยองค์รวมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านมุมมองชีวิต ด้วยปัญญาความคิดที่เฉลียวฉลาด รู้เท่าทัน และ

ด้านการดำเนินชีวิตด้านอื่น เน้นการกิน อยู่ คู่ พัง เป็น วิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติ เป็นการดำรงชีวิตที่ถูกต้องและเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน และการบริหารจัดการในโรงเรียน การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำครู อาจารย์ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ให้มาร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่ให้นักเรียน ตลอดจนเป็นกัลยาณมิตร และสร้างสรรค์ให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า เป้าหมายคือพัฒนาเด็กให้เป็นเด็กดี เด็กเก่ง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และโรงเรียนวิถีพุทธจัดสภาพแวดล้อมทุกด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เกิดลักษณะของปัญญาวัชรธรรม 4 ประการ คือ 1) การอยู่ใกล้จิตคนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครู อาจารย์ดี มีข้อมูลดี มีสื่อที่ดี มีเทคโนโลยีเหมาะสม (สัปปุริสสังเสวะ) 2) เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี (สัทธัมมัสสวนะ) 3) มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) และ 4) ความสามารถที่นำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ และดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง (ธัมมานุชัมมปฏิปัตติ) โดยสอดคล้องกับสมศักดิ์สินธุระเวชญ์ (2544 , หน้า 203) กล่าวถึง พระธรรม คือ หลักธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และนำมาสอนคนทั้งหลายให้เข้าใจ และนำไปปฏิบัติให้เป็นคนดีไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อันจะทำให้ตนเองและสังคมสงบสุข เช่น เบญจศีล เบญจธรรม ทวารวาศธรรม อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และกฎแห่งกรรม พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีมากมาย ได้มีการรวบรวมไว้ในพระไตรปิฎก สามารถสรุปเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ 3 ประการ 1) การไม่ทำความชั่ว 2) การทำความดี 3) การทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี เช่น ไตรสิกขา คือ หลักธรรม 3 ประการที่บุคคลพึงศึกษาและปฏิบัติเพื่อพัฒนากาย วาจา ใจ และสติปัญญาของตนเองให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะเรียนรู้และปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง หลักธรรมทั้ง 3 คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยความหมาย ศีล คือ การสำรวมกาย วาจา ใจ ให้คิดดี พูดดี ทำดี และประพฤติดีอยู่เสมอ สามารถพัฒนาให้ทำความดีได้โดยง่าย สมาธิ คือ การควบคุมจิตใจของตนเองให้สงบไม่ฟุ้งซ่าน ตั้งมั่นแน่วแน่นมั่นคงกับสิ่งที่ตนปฏิบัติถูกต้อง ปัญญา คือ การรู้แจ้งถึงสภาพที่เป็นจริงตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ และรู้เท่าทัน ปัญญาเกิดจากการฝึกใช้ความคิดพิจารณา ไตรตรองด้วยจิตที่สุจริต ผสมผสานกับความรู้จริง ในสิ่งนั้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าโรงเรียนวิถีพุทธช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้คุณภาพการศึกษาในระดับปฐมวัยและขั้นพื้นฐาน มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยขอสรุปเป็นหลักธรรมที่เข้าใจและจดจำได้ง่ายเพื่อยึดถือเป็นแนวทาง

ปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธให้ยั่งยืน เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ ด้วยหลัก 5 ประการ คือ “พัฒนาด้วยเมตตา บูรณาการด้วยศีลธรรม นำร่องด้วยปิดอบาย ขยายด้วย พรหมวิหาร และบริหารด้วยสัจจริศธรรม”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบดังนี้

1. การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษาดังกล่าว จึงสมควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาการบริหารงานดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนวัดบ้านนา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดบ้านนา นำผลการศึกษาวิจัยการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานทางการศึกษาของแต่ละระดับ การศึกษามาพัฒนาตามรายช้อย่อย และรายด้านให้อยู่ในระดับสูงยิ่งขึ้น เช่น การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาลุ่มวัย และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพเด็ก (คุณภาพผู้เรียน) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด นำมาเป็นข้อมูลปรับปรุงและพัฒนาตามมาตรฐาน โดยใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสในการวางแผนเร่งรัดพัฒนาให้คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับสูงยิ่งขึ้น เป็นต้น และในการบริหารพึงตระหนักการบริหารโรงเรียนตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงต้องพัฒนาการบริหารงานตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 5 ด้าน ให้อยู่ในระดับมากที่สุด เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับ การศึกษาให้สูงยิ่งขึ้นไป

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง คณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจัดการบริหารตามแนวทางโรงเรียน

วิถีพุทธ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสูงและยั่งยืน สามารถผลิตนักเรียน ให้เป็นผู้มีคุณภาพ เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข

3. ผู้บริหารในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 นำผลการศึกษาวิจัยเป็น ข้อมูลในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยให้ยึดหลักการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนนิเทศ กำกับ ติดตามการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐาน การศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร

4. ผู้บริหารในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นข้อมูลใน การศึกษา และวางแผนกำหนดนโยบายการพัฒนาในระดับการบริหารการศึกษาโดยยึดตามแนวทาง โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานให้สูงขึ้น

5. นักการศึกษาและบุคคลทั่วไปผู้สนใจการศึกษากิจการบริหารตามแนววิถีพุทธสามารถ นำผลการศึกษาวิจัยใช้ประกอบอ้างอิงในส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือนำเป็นข้อมูลในการพัฒนาตน พัฒนาคณะ พัฒนางาน และในการวิจัยพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างคุณภาพของบุคลากร โรงเรียนวิถีพุทธ กับความก้าวหน้า ทางวิชาชีพครู
2. ศึกษาเปรียบเทียบการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารที่มีความแตกต่างระหว่าง เพศ ในด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์
3. ศึกษากระบวนการไตรสิกขา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน
4. ศึกษาการพัฒนานวัตกรรมบูรณาการไตรสิกขากับการสร้างองค์ความรู้คิวิเคราะห์